

Řízení o dědictví je možno zařadit mezi jedno z nejrozšířenějších nesporných řízení. Jeho rozšířenost samozřejmě vyplývá z jeho podstaty, patří totiž mezi řízení, která se týkají každého člověka. Každý jednou zemře a zpravidla po sobě zanechá majetek určité hodnoty – dědictví, které se tak stává předmětem řízení o dědictví. Podle současné právní úpravy se sice dědictví nabývá již okamžikem smrti zůstavitele, takže by se mohlo zdát toto řízení jaksi nadbytečné, nicméně není tomu tak. Ve všech oblastech našeho života se setkáváme s nejrůznějšími problémy. Nejinak je tomu mnohdy i po smrti člověka, v situaci, kdy je potřebné upravit právní vztahy k zanechanému majetku a vytvořit tak pevný základ, o nějž budou moci opírat veškeré své dispozice s tímto majetkem noví vlastníci. To je jedno z hlavních poslání řízení o dědictví. Aby řízení toto poslání splnilo, mělo by proběhnout, co možná nejrychleji. Není však samozřejmě žádoucí řízení uměle uspěchat, neboť by pak mohla být ohrožena právě právní jistota, kterou by mělo řízení poskytovat, a to nejenom účastníkům tohoto řízení, ale i dalším osobám.

Celé řízení se skládá z velkého množství nejrůznějších úkonů, které zpravidla vykonává notář. Právě činnost notáře je velmi specifická, neboť veškeré úkony, které notář provádí, se považují za úkony soudu; hovoříme o něm proto jako o soudním komisaři. V žádném jiném řízení toto výjimečné postavení notář nemá. Vzhledem k mnohaleté tradici, kterou notáři s projednáváním dědictví v českých zemích mají, by měli být „garanty nejvyšší kvality“ výsledku řízení o dědictví. V praxi však probíhá velké množství tzv. dodatečných projednání dědictví, která jsou v některých případech právě výsledkem neuspokojivé práce notářů během prvotního řízení o dědictví. Na nutnosti dodatečného projednání dědictví se samozřejmě podílí i další okolnosti, o nichž ve své práci dále pojednávám.

Dalším specifickým subjektem v řízení o dědictví je tzv. správce dědictví, tedy osoba, kterou může pověřit soud a nově také zůstavitel, aby vykonával správu zůstavitelova majetku. Tento institut začíná hrát stále významnější roli v rámci řízení o dědictví, a to zejména z důvodu zvyšující se hodnoty zanechaného majetku a nově též možnosti jeho ustanovení přímo zůstavitelem.

Forma mojí práce po obsahové stránce vychází zejména z Občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), co by základního pramene právní úpravy řízení o dědictví. Tato

konstrukce je rovněž doplněna úvodními výklady, které se týkají vývoje řízení o dědictví v českých zemích. Pojednání o historii řízení o dědictví jsem zařadil mj. z důvodu silné tradice této úpravy a pak také kvůli nutnosti ukázat jistý „socialistický“ experiment, který se týkal unikátní rozhodovací a registrační pravomoci tehdejších státních notářství (blíže viz následující kapitola). Působnost procesních předpisů, stejně jako pravomoc soudů a úloha notáře patří rovněž mezi specifika tohoto druhu řízení, a proto jsem jim rovněž věnoval prostor v mé práci. Vzhledem ke stále rostoucímu počtu řízení o dědictví v nichž vystupuje tzv. mezinárodní prvek tj. v řízeních majících určitý vztah k zahraničí, jsem do své práce začlenil rovněž příslušnou část (část třetí), v níž se tímto stále častěji se vyskytujícím typem řízení podrobněji zabývám – především v kontextu dědictvého řízení s mezinárodním prvkem. Tento druh řízení je odrazem v minulém století nastolených a nyní pokračujících společenských změn. Tyto změny, které se projevují zvýšenou migrací obyvatel, měly, mají a budou mít zcela zásadní význam mj. také právě pro řízení o dědictví s mezinárodním prvkem. Snažím se tedy ve své rigorózní práci komplexně postihnout právní úpravu řízení o dědictví, a to jak platnou právní úpravu „klasických“ řízení o dědictví (kterým věnuji zvýšenou pozornost), tak těch s mezinárodním prvkem. Pozornost rovněž věnuji souvisejícím aspektům řízení o dědictví. Zaměřil jsem se také zejména na zhodnocení platné právní úpravy a zjišťování problematických institutů řízení. Ve své práci se rovněž snažím navrhnout de lege ferenda racionální řešení.

Odkazy na příslušná ustanovení zákonů a související kapitoly této práce jsem zahrnul přímo do textu tak, aby čtenář nemusel tyto informace „dohledávat“ pod čarou, kam jsem umístil v zásadě pouze doplňující a rozšiřující informace a také odkazy na další zdroje (mimo zákonů a kapitol této práce). Cílem této úpravy je snaha o přehlednost práce a zjednodušení orientace čtenáře mj. právě bezprostřední vazbou pojednání, v práci obsažených, na platnou právní úpravu, ovšem při zachování uvedených rozšiřujících informací a jejich pramenů. V mé práci používám pojmy notář, soudní komisař a soud v zásadě jako synonyma, což je odrazem rozdělení pravomocí typické pro toto řízení. Tam, kde je důležité rozlišení těchto pojmů, je to v práci náležitě zdůrazněno.